

PRAKTIČNI UČINKI NOVE RAZDELITVE DOHODKOV

V dosedanjem razpravljanju o osnutku zakona o razdelitvi skupnega dohodka so bile poudarjene prednosti in pomanjkljivosti predlagane razdelitve, posebno, ko se je razpravljalo o samih razdelitvenih instrumentih, in te praviloma s primerjanjem rezultatov, dobljenih z uporabo teh instrumentov, z rezultati, ki jih daje sedaj veljavni sistem razdelitve, ali ki naj bi jih dal neki izmišljeni sistem ali pa celo s preprosto ugotovitvijo: novi sistem spodbuja gospodarske organizacije bolj v tej ali oni smeri ali pa jih zopet ne spodbuja k povečanju delovne storilnosti.

Predvsem mislimo, da bi morali proučevati učinke nove razdelitve prerenstveno s primerjanjem dobljenih rezultatov z rezultati razdelitve po veljavnem sistemu. To preprosto zato, ker v relatično stabiliziranem gospodarstvu, kakršno je naše, z manj ali bolj odrejenimi razmerji, ni mogoče preko noči preskočiti v neko, najmanj kar lahko rečemo, nepreizkušeno učinkovanje nekega drugega načina razdelitve, ki bi lahko popolnoma spremenil razdelitev dohodka.

Kakor je znano, so bili finančni učinki predlaganega sistema razdelitve proučeni, preden je bil zakonski osnutek izročen v razpravljanje, za cela področja in veje, tako za vso državo kakor tudi po ljudskih republikah, in primerjani z rezultati, ki jih daje veljavni sistem. Rezultati tega proučevanja so bili delno tudi objavljeni v obrazložitvi k osnutku zakona o razdelitvi.

Zato bo tudi ta analiza predvsem usmerjena v proučevanje učinkovanja predlaganega mehanizma razdelitve hkrati z rezultati, ki jih dobimo po veljavnem sistemu.

Za zgled smo vzeli podatke iz polletnih obračunov več gospodarskih organizacij po sedanjem sistemu razdelitve in jih primerjali z rezultati, ki jih dobimo z uporabo predlaganega mehanizma. Pri tem smo sedanje prejeme delavcev in uslužbenec povešali za vse prispevke, ki jih določa zakonski osnutek, medtem ko smo sklade gospodarskih organizacij vzeli v absolutnih zneskih, ki jim po veljavni razdelitvi pripadajo.

Primer podjetja »Galenika« v Zemunu

	V milijonih dinarjev:		
	prvi primer	drugi primer	tretji primer
1. Dohodek	811,7	811,7	819,7
2. Minimalni osebni dohodki	75,9	66,5	73,9
3. Razen minimalnega dohodka pripade podjetju še	242,7	242,8	244,9
4. Skupna sredstva podjetja	316,6	309,5	318,8
5. Sredstva podjetja po veljavnem mehanizmu	175,5	168,8	178,2
6. Razlika (podjetju pripade več po zak. osnutku)	143,5	140,5	140,6
7. Ob predpostavki, da ima sedaj podjetje 10 delavcev, odpade na enega delavca po veljavnem sistemu	17,35	18,75	17,82
po zakonskem osnutku	31,66	34,37	31,88

(Kot prvi primer smo vzeli nespremenjene sedanje pogoje in poslovne rezultate delovanja podjetja. V drugem primeru je predpostavka, da je podjetje znižalo delovno silo in s tem prihranilo 7,4 milijona din ali 10 odstotkov minimalnih osebnih dohodkov. V tretjem primeru, da je podjetje za enako vsoto povečalo proizvodnjo ali prodajne cene ali pa doseglo prihranek pri materialu.)

Ker realizira podjetje »Galenika« v l. 1957 tudi poseben delež pri dobičku na osnovi razdelitvenega mehanizma, ki velja za letošnje leto, smo pri obračunu rezultatov po veljavnih instrumentih upoštevali tudi to realizacijo. Ta delež znaša po polletnem obračunu 7,7 milijona, medtem ko bi v drugem primeru zmanjšanje delovne sile znašalo 11,7, a v tretjem 11,4 milijona din.

Če bi rezultate razdelitve po veljavnih predpisih proučevali brez posebnega deleža (ker v številnih gospodarskih podjetjih ne bodo realizirali posebnega deleža, ki je vezan na rezultate lanskega leta), bi bili taki: gospodarski organizaciji bi ostalo v prvem primeru 165,9 milijona, v drugem 154,6 milijona, a v tretjem 164,3 milijona. Tako realizirana sredstva bi znašala, če jih preračunamo na enega delavca in pod predpostavko, da je bilo zaposlenih 10 delavcev: v prvem primeru 16,59, v drugem 17,18, a v tretjem 16,39 milijonov.

Pri obračunu n bil upoštevan učinek določbe zakonskega osnutka, po katerem gospodarska organizacija ne plača obresti od tistih osnovnih sredstev, za katere plača anuitete (anuitete znašajo 9,4 milijona), kar bi delno še povečalo dohodek gospodarske organizacije v celoti, kakor tudi tisti del, ki ostane gospodarski organizaciji.

Pri proučevanju predlaganega sistema pa nismo upoštevali učinka presege norm, ki lahko v neki meri popravi končni rezultat, vendar ne toliko, da bi to skalilo določeno zako-

nitost, ki izhaja iz sistema. V primeru podjetja »Galenika« se to vprašanje niti ne zastavlja, ker ima visoko stopnjo akumulativnosti in če so norme pravilno postavljene, bo podjetje imelo spodbudo, da jih bo ohranilo.

Rezultati izvajanja predlaganega sistema razdelitve v tem podjetju kažejo, da je novi sistem v primerjavi z veljavnim mnogo bolj ugoden in da bolj spodbuja k povečanju delovne storilnosti. Če upoštevamo, da pri zmanjšanju delovne sile za 10 odstotkov podjetju poraste tisti del dohodka ki mu pripada na 1 delavca, od 31,66 na 34,37 milijonov, medtem ko mu po veljavnem sistemu poraste od 17,35 na 18,75 milijona, je spodbudnost predlaganega osnutka očitna.

Večje spodbudnosti predlaganega sistema ne opazimo samo v primeru zmanjšanja delovne sile, temveč tudi pri povečanju proizvodnje, prihranka pri materialu in pri dosegu boljših prodajnih cen (tretji primer). Ta spodbudnost pa je nekaj manjša kakor pri znižanju delovne sile, vendar je, če upoštevamo, posebni delež pri dobičku, še vedno večja kakor veljavna.

Podjetja z nižjo stopnjo akumulativnosti

Bilo pa bi seveda napačno, če bi na temelju enega primera posploševali vse primere, ki lahko nastanejo v posameznih podjetjih, posebno, če imajo različno stopnjo akumulativnosti. Zato bomo pregledali še rezultate proučevanj pri nekaterih podjetjih z nižjo stopnjo akumulativnosti, da bi mogli na tej osnovi izvesti popolnoma določene sklepe.

Po enaki metodi opravljena proučevanja v podjetju »Partizanka«, Beograd, »David Pajić«, Beograd in podjetje »Sardina«, Postire, ki imajo nižjo stopnjo akumulativnosti, a zadnji dve nimata posebnega deleža pri dobičku, dajo naslednje rezultate:

	V milijonih dinarjev:		
	prvi primer	drugi primer	tretji primer
Podjetje »Partizanka« - Beograd			
1. Dohodek	175,6	175,6	181,0
2. Minimalni osebni dohodek	54,5	48,9	54,5
3. Razen minimalnega osebnega dohodka pripada podjetju še	52,1	52,2	55,8
4. Skupna sredstva podjetja po zakonskem osnutku	106,4	101,1	108,1
5. Sredstva podjetja po veljavnem sistemu	98,7	96,1	103,3
6. Razlika (podjetju pripada več po zak. osnutku)	7,7	5,0	4,8
7. Pod predpostavko, da ima podjetje sedaj 10 delavcev, odpade na enega delavca:			
— po veljavnem sistemu	9,87	10,58	10,33
— po zakonskem osnutku	10,64	11,27	10,81
Podjetje »David Pajić« - Beograd			
1. Dohodek	140	2,1	148,7
2. Minimalni osebni dohodek	65	59,1	65,7
3. Razen minimalnega osebnega dohodka pripada podjetju še	41,9	42,0	45,9
4. Sredstva podjetja po zakonskem osnutku	107,6	101,4	109,6
5. Skupna sredstva podjetja po veljavnem sistemu	98,8	91,1	99,7
6. Razlika (podjetju pripada več po zak. osnutku)	8,8	10,0	9,9
7. Pod predpostavko, da ima podjetje sedaj 10 delavcev, odpade na 1 delavca:			
— po veljavnem sistemu	9,88	10,12	9,97
— po zakonskem osnutku	10,76	11,25	10,96

Povprečje »Sardina« - »ROSIRE«

1. Dohodek	71,4	71,4	76,1
2. Minimalni osebni dohodek	46,6	41,9	46,6
3. Razen minimalnega osebnega dohodka pripada podjetju	19,7	20,6	22,2
4. Skupna sredstva podjetja po zakonskem osnutku	66,3	62,5	68,8
5. Sredstva podjetja po veljavnem sistemu	64,8	58,7	64,9
6. Razlika (podjetju pripada več po zakonskem osnutku)	1,5	3,8	3,9
7. Pod predpostavko, da ima podjetje sedaj 10 delavcev, odpade na 1 delavca:			
— po zakonskem osnutku	6,48	6,25	6,49
— po zakonskem osnutku	6,63	6,95	6,88

Kakor smo naglasili že pri podjetju »Galenika«, pri proučevanju rezultatov nismo upoštevali povečanja dohodka pri tistih gospodarskih organizacijah, ki so oproščene plačevanja obresti od osnovnih sredstev, za katera plačujejo anuitete.

Stopnja akumulativnosti v razmerju do minimalnih osebnih dohodkov znaša pri podjetju »Partizanka« 225 odstotkov, pri podjetju »David Pajič« 116 odstotkov, a pri podjetju »Sardina« 53 odstotkov. Ne glede na vso raznolikost omenjenih razmerij v vseh treh primerih pa pušča predlagani sistem več sredstev gospodarski organizaciji že, če ga uporabimo pri sedanjem poslovanju, pri povečanju delovne storilnosti bodisi zaradi zmanjšanja delovne sile, bodisi zaradi prihranka pri materialu, bodisi zaradi povečanja proizvodnje ali pri povečanju dohodka z dosego boljnih cen na tržišču, so sredstva, ki ostanejo gospodarski organizaciji, še večja. Večja so prav tako, kakor jih daje veljavni sistem, če jih proučimo v razmerju do enega delavca.

Pri podjetju »Partizanka« bi bile razlike še večje, če bi v veljavnem sistemu ne upoštevali posebnega deleža pri dobičku, ki znaša 4,1 milijona in se dviga v primerih povečanja dohodka celo na 7 milijonov. Brez posebnega deleža pri dobičku bi imelo podjetje po veljavnem sistemu sredstva, ki bi na enega delavca znašala v prvem primeru 9,37, v drugem 9,72, a v tretjem 9,47 milijonov din, medtem ko bi po predlaganem mehanizmu znašali ti zneski v prvem primeru 10,64, v drugem 11,27, a v tretjem 10,81 milijona din na delavca.

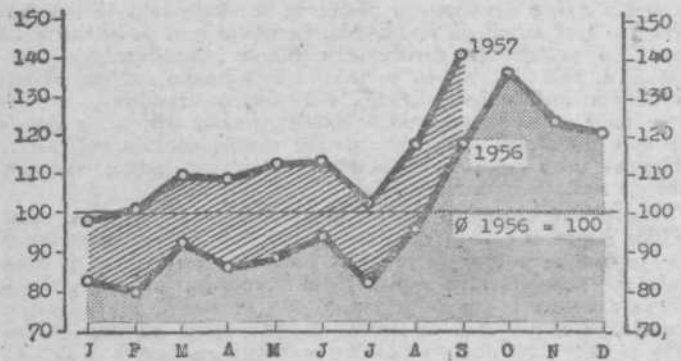
Medtem ko je pri podjetju »Partizanka« že veljavni sistem zagotavljal precejšnja sredstva, posebno pa še zaradi realizacije posebnega deleža pri dobičku, pa podjetjema »David Pajič« in »Sardina« veljavni sistem ne zagotavlja zadostnih sredstev za normalni razvoj. Tako sta si i prvo i drugo podjetje uspeli zagotoviti iz dobička v primerjavi s plačami po tarifnih postavkah le približno 6 odstotkov plač iz dobička, medtem ko so sredstva, ki jih je podjetje »David Pajič« odvedlo za samostojno razpolaganje docela neznatna (3 milijone din), a podjetje »Sardina« sploh ni moglo kar koli odvzeti v svoje sklade. Novi sistem bi omogočil tako prvemu kakor drugemu podjetju več sredstev, posebno pa jima daje možnost, da ta sredstva občutno povečata, če povečata dohodek.

Kaj izhaja iz teh primerjav

Na temelju gornjih rezultatov analize, opravljene pri teh podjetjih, ki po veljavnih predpisih razdeljujejo skupni dohodek z ugotavljanjem dobička z različno stopnjo akumulativnosti, pridemo do sklepa, da je predlagani sistem razdelitve dohodka v vsakem primeru ugodnejši kakor pa veljavni, in da razen drugih prednosti, ki jih daje ta sistem (na primer pravica delovnega kolektiva, da del dohodka, ki mu pripada, samostojno razdeljuje na osebne dohodeke in sklade) bolj spodbuja na povečanje delovne storilnosti.

Po predlaganem sistemu razdelitve lahko pride gospodarska organizacija v neugodnejši položaj v primeru, če je imela posebno velik delež pri dobičku, ki pa praviloma ni zasluga posebnega truda, temveč drugih okoliščin in pomeni izjemo. Predlagani sistem celo popravlja te izjeme, ki niso gospodarsko opravičene. Gospodarska organizacija pa bi lahko prišla v novem sistemu v neugodnejši položaj tudi v primeru, ko zaradi nizke akumulativnosti in zaradi povišanja osebnih dohodkov (za zneske prispevkov proračunom) ne bi mogla izplačati norm v polnem znesku po svojem pravilniku. To vprašanje je po našem mnenju mogoče rešiti z določenim premikom začetne stopnje zajema dela dohodka za prispevek splošno družbenim potrebam. Tako bi lahko na primer ostal nezajet z lestvico odvajanja za splošno družbene potrebe znesek, ki ustreza 50 ali 35 odstotkom zneska minimalnih osebnih dohodkov, a ne, kakor je navedeno v zakonskem osnutku, 35 odstotkov. Razen tega je možno tudi ublažiti stopnjo zajema za prispevke proračunom iz osebnega dohodka. Ti popravki seveda terjajo, da se izdelajo novi preračuni in da se rezultati vložijo v proporce družbenih planov. **B. Race**

PROIZVODNJA INDUSTRIJSKEGA POTROŠNEGA BLAGA

Velik del porasta industrijske proizvodnje v letu 1957 odpade na povečanje proizvodnje predmetov za osebno potrošnje prebivalcev. Povečanje proizvodnje potrošnega blaga v prvih devetih mesecih letošnjega leta je večje kakor povečanje proizvodnje delovnih sredstev in reprodukcijskega materiala. Medtem ko je proizvodnja potrošnega blaga porasla za 25 odstotkov, se je povečala proizvodnja delovnih sredstev za 16 odstotkov, proizvodnja reprodukcijskega materiala pa za 17 odstotkov.

Povečala se je proizvodnja tako predmetov, ki pomenijo osnovne potrebe, kakor živila, obleka in obutev, kakor tudi tistih, ki pomenijo vrhine osebnega standarda in modernizacije gospodinjstva. V tej skupini je posebno viden porast proizvodnje radijskih aparatov, termičnih električnih aparatov, dvokoles in motornih koles.

Porast proizvodnje teh predmetov je sorazmerno velik, vendar izdelane količine še ne dosegajo tistega obsega, ki bi omogočil popolno zadovoljitev čedalje večjega povpraševanja prebivalstva. Naša industrija izdelata na prebivalca in leto: približno 10 kvadratnih metrov bombažnih tkanin, približno en in pol kvadratnega metra volnenih tkanin, približno en par obutve, približno 10 kg sladkorja. Čeprav dopolnjuje industrijsko proizvodnjo tudi obrtna proizvodnja, ki je pri predmetih, kakršni so na primer čolji, precejšnja, kažejo ti podatki, da so naša sredstva še omejena in da je naš standard odvisen od nadaljnega povečanja proizvodnje in produktivnosti. To se posebno nanaša na nove industrijske izdelke, kakršni so električni aparati ali motorna kolesa. Splošno povečanje proizvodnje te vrste blaga pa opozarja na ugodno smer, v katero se industrija razvija. V tem pomenu so podatki o proizvodnji tega blaga za sedaj pomembnejši kot pokazatelj politike dvigovanja potrošnje prebivalstva, h kateremu težimo, kakor pokazatelj sedanjega standarda.

Proizvodnja industrijskega blaga za osebno potrošnjo

	Povprečje januar--september		
	1956	1957	Indeks
Testenine (ton)	2.293	2.696	118
Klobasičarski izdelki	848	985	116
Mesne konzerve (ton)	632	1.142	180
Ribje konzerve (ton)	575	858	149
Bonboni in čokolada (ton)	1.143	1.479	130
Pivo (tisoči hektolitrov)	78	105	134
Bombažne tkan. (mil. kv. m)	15	17	113
Volnene tkanine (tis. kv. m)	2.192	2.649	121
Soilene tkanine (tis. kv. m)	984	1.168	119
Konfekcija perila (tis. kv. m)	1.204	1.445	120
Konfekcija obleke (tis. kv. m)	722	882	122
Nogavice (tis. parov)	2.385	2.603	109
Usnjena obutev (tis. parov)	597	717	120
Gumijasta obutev (tis. parov)	757	945	125
Milo (ton)	2.120	2.641	125
Hišno pohištvo (garnitur)	6.337	8.414	133
Keramika za gospodinj. (ton)	280	299	107
Kovinska posoda (ton)	470	634	135
Elektrotermični aparati (ton)	152	233	167
Zarnice (tis. kos.)	570	1.028	180
Radijski aparati (kosov)	9.854	16.442	166
Bicikli (kosov)	5.480	6.763	124
Motorna kolesa (kosov)	181	945	520